

Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za prvu polovicu 2018. godine

Pripremio: AIRE Centar

Sudska praksa Suda Europske unije^[7] dostupna je putem zvanične stranice koja omogućava pretraživanje predmeta pred sva tri suda od 1997. godine nadalje^[8] Sažetci novih presuda Europskog suda objavljuju se u Službenom listu EU (serija C) kao i na stranici samog Suda u rubrici **Press Releases**.

U nastavku slijedi pregled odabranih odluka koje je Sud donio tijekom prve polovice 2017. godine.^[9] Sve presude su dostupne na hrvatskom jeziku na službenoj stranici Suda EU.^[10]

Presudom u predmetu **C-103/16 Jessica Porras Guisado/Bankia S.A., Fondo de Garantía Salarial i dr.** od 15.2.2018. Sud EU je utvrdio da trudne zaposlenice mogu dobiti otkaz zbog kolektivnog otkazivanja. Sud EU smatra da u takvom slučaju poslodavac mora trudnoj zaposlenici koja je dobila otkaz navesti razloge kojima opravdava otkaz kao i objektivne kriterije na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom.

Španjolsko društvo Bankia započelo je 9. siječnja 2013. razdoblje savjetovanja s predstavnicima zaposlenika s ciljem sprovođenja kolektivnog otkazivanja. Posebno pregovaračko tijelo postiglo je 8. veljače 2013. sporazum o kriterijima koje treba primijeniti za odabir zaposlenika koji su postali viškom te kriterije na temelju kojih se utvrđuje prioritet pri očuvanju radnih mjesta u poduzeću. Društvo Bankia dostavilo je 13. studenoga 2013. zaposlenici koja je tada bila trudna dopis o otkazu u skladu sa sporazumom koji je izradilo posebno pregovaračko tijelo. U tom dopisu navedeno je, među ostalim, da se u konkretnom slučaju pokrajine gdje je ona bila zaposlena javila potreba za znatnim smanjenjem radne snage i da iz postupka ocjenjivanja sprovedenog u poduzeću tijekom razdoblja savjetovanja proizlazi da je dobila jednu od najnižih ocjena u pokrajini.

Predmetna zaposlenica osporavala je svoj otkaz pred Juzgado de lo Social nº1 de Mataró (Radni sud br. 1 u Mataróu, Španjolska), koji je presudio u korist društva Bankia. Ona je potom podnijela žalbu protiv te presude pred Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Visoki sud Katalonije, Španjolska). Potonji sud od Suda EU traži tumačenje zabrane davanja otkaza trudnim zaposlenicama utvrđene u

[7] Sud EU (*Court of Justice of the European Union*) obuhvaća: Sud (*Court of Justice*) – često se naziva i Europski sud (*European Court of Justice – ECJ*); Opći sud (*General Court*) – raniji naziv: Sud prvog stupnja (*Court of First Instance – CFI*), osnovan 1988. godine; Sud za službenike EU (*Civil Service Tribunal – CCT*), osnovan 2004. godine. Pojam „sudska praksa“ odnosi se na sve odluke. Predmeti pred Europskim sudom nose oznaku „C“ (recimo, C-362/14), predmeti pred Općim sudom oznaku „T“, a predmeti pred Sudom za službenike EU oznaku „F“. Predmeti koji datiraju od prije 1989. imaju samo broj, ne i slovo kojim se od te godine označava sud na kojem se predmet vodi.

[8] Tekstovi starijih presuda dostupni su jedino putem popisa prema broju predmeta (*Numerical Access*) http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

[9] Većina odabranih presuda je usvojena po proceduri prethodnog postupka koji omogućuje sudovima država članica da, u okviru postupka koji se pred njima vodi, upute Sudu pitanja o tumačenju prava Unije ili o valjanosti nekog akta Unije. Sud ne rješava spor pred nacionalnim sudom. Na nacionalnom je sudu da predmet riješi u skladu s odlukom Suda. Ta odluka jednako obvezuje i druge nacionalne sudove pred kojima bi se moglo postaviti slično pitanje.

[10] Za ovaj pregled su korišteni službeni prijevodi i saopćenja za javnost sa službene stranice Suda EU http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799.

Direktivi 92/85 o sigurnosti i zdravlju na radu trudnih zaposlenica^[11], u okviru postupka kolektivnog otkazivanja u smislu Direktive 98/59 o kolektivnom otkazivanju^[12].

Naime, Direktiva 92/85 zabranjuje davanje otkaza zaposlenicama tijekom razdoblja od početka njihove trudnoće do kraja rodiljnog dopusta, osim u izvanrednim slučajevima nevezanima za njihovo stanje koje dopušta nacionalno zakonodavstvo i/ili praksa. Svojom presudom Sud EU je presudio da se Direktivi 92/85 ne protivi nacionalni propis kojim se omogućuje davanje otkaza trudnoj zaposlenici u okviru kolektivnog otkazivanja. Odluka o davanju otkaza donesena tijekom razdoblja od početka trudnoće do kraja rodiljnog dopusta iz razloga nevezanih za trudnoću zaposlenice ne protivi se Direktivi 92/85 ako poslodavac pruži pisano obrazloženje otkaza i ako otkaz predmetnoj osobi bude dopušten nacionalnim zakonodavstvom i/ili praksom predmetne države članice. Iz toga proizlazi da su razlozi koji se ne odnose na osobu zaposlenikâ i koji mogu biti navedeni u okviru kolektivnog otkazivanja u smislu Direktive 98/59 obuhvaćeni izvanrednim slučajevima nevezanima uz stanje zaposlenica u smislu Direktive 92/85. Sud EU je nadalje istaknuo da se Direktivi 92/85 ne protivi nacionalni propis koji poslodavcu omogućuje da trudnoj zaposlenici da otkaz u okviru kolektivnog otkazivanja a da joj pritom ne navede druge razloge osim onih koji opravdavaju to kolektivno otkazivanje, pod uvjetom da su navedeni objektivni kriteriji na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom. U tu svrhu dvije direktive uzete zajedno zahtijevaju samo da poslodavac: (i) izloži pisanim putem razloge koji se ne odnose na osobu trudne zaposlenice, a zbog kojih provodi kolektivno otkazivanje (osobito razloge gospodarske ili tehničke naravi ili koji se odnose na organizaciju ili proizvodnju poduzeća) i (ii) obavijesti trudnu zaposlenicu o objektivnim kriterijima na temelju kojih su određeni zaposlenici koji su postali viškom.

Odgovarajući na drugo pitanje Tribunal Superior de Justicia de Cataluña Sud EU također presuđuje da se Direktivi 92/85 protivi nacionalni propis koji preventivno u načelu ne zabranjuje davanje otkaza trudnoj zaposlenici, zaposlenici koja je nedavno rodila ili koja doji, nego koji samo, radi obeštećenja, predviđa ništetnost tog otkaza ako je on nezakonit. Sud EU ističe da Direktiva 92/85 izrijeком uvodi razlikovanje između, s jedne strane, preventivne zaštite od samog otkaza i, s druge strane, zaštite, radi obeštećenja, od posljedica otkaza.

Sud EU izjavljuje, odgovarajući na druga dva pitanja španjolskog suda, da se Direktivi 98/59 ne protivi nacionalni propis koji u okviru kolektivnog otkazivanja ne predviđa ni prioritet pri očuvanju radnih mjesta ni prioritet pri premještanju koji bi se prije tog otkazivanja primjenjivali na trudne zaposlenice, zaposlenice koje su nedavno rodile ili koje doje, jer direktiva 92/85 ne nalaže državama članicama da odrede takav prioritet. Međutim, budući da direktiva sadržava samo minimalne zahtjeve, države članice mogu zajamčiti viši stupanj zaštite trudnim zaposlenicama, zaposlenicama koje su nedavno rodile ili koje doje.

Presudom u predmetu **C-3/17 *Sporting Odds Ltd/Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítása*** od 28.2.2018. godine Sud EU je presudio da mađarski propisi o dodjeli koncesija za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnih kasina i o organiziranju internetskih kasino igara nisu spojivi s pravom Unije. Naime, jer se tim odredbama priređivačima igara na sreću sa sjedištem u drugoj državi članici na diskriminirajući način onemogućava pristup mađarskom tržištu tih igara.

[11] Direktiva Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih zaposlenica te zaposlenica koje su nedavno rodile ili doje (deseta pojedinačna direktiva u smislu članka 16 stavka 1 Direktive 89/391/EEZ) (SL 1992., L 348, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 73).

[12] Direktiva Vijeća 98/59/EZ od 20. srpnja 1998. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na kolektivno otkazivanje (SL 1998., L 225, str. 16) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 8., str. 86).

Sporting Odds je društvo britanskog prava koje posjeduje dozvolu za organiziranje internetskih igara na sreću, uključujući kasino igre, u Ujedinjenoj Kraljevini. Mađarsko porezno tijelo utvrdilo je 2016. da je društvo Sporting Odds nudilo usluge internetskih igara na sreću u Mađarskoj a da nije posjedovalo koncesiju ni dozvolu koje su za to potrebne u skladu s mađarskim pravom. Za tu povredu porezno tijelo je društvu Sporting Odds izreklo kaznu u iznosu od 3 500 000 mađarskih forinti (otprilike 11 260 eura).

Društvo Sporting Odds je, smatrajući da se mađarski propisi o organiziranju internetskih igara na sreću, a osobito odredbe o internetskim kasino igrama, protive pravu Unije, podnijelo tužbu Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Sud za upravne i radne sporove u Budimpešti, Mađarska) radi poništenja odluke poreznog tijela. Taj sud uputio je zahtjev za prethodnu odluku Sudu EU kojime, među ostalim, nastoji saznati jesu li nacionalne odredbe o organiziranju tradicionalnih i internetskih kasino igara spojive s načelom slobodnog pružanja usluga.

Sud EU je najprije utvrdio da činjenica da su u Mađarskoj određene vrste igara na sreću (osobito sportska klađenja i klađenja na utrke konja) u sustavu javnog monopola, dok ostale (osobito tradicionalne i internetske kasino igre) mogu organizirati privatni priređivači koji posjeduju odgovarajuće dozvole ne dovodi u pitanje spojivost tog monopola s načelom slobodnog pružanja usluga. Naime, takav dvojaki sustav sam po sebi ne utječe na prikladnost takvog monopola za ostvarenje cilja koji se njime nastoji postići, a koji se sastoji u sprečavanju ovisnosti građana o igrama na sreću. Sud EU je istaknuo da je dvojaki sustav organiziranja tržišta igara na sreću u Mađarskoj spojiv s pravom Unije, pri čemu je zadaća nacionalnog suda provjeriti poštovanje tih ciljeva.

Nadalje, Sud EU je utvrdio da se, u skladu s mađarskim propisima, dozvola za organiziranje internetskih kasino igara može izdati isključivo priređivačima koji, na temelju koncesije, gospodarski iskorištavaju kasino koji se nalazi na državnom području, što predstavlja diskriminirajuće ograničenje. U vezi s time, Sud smatra da se takvo radikalno ograničenje načela slobodnog pružanja usluga ne može opravdati ciljevima javnog poretka i javnog zdravlja na koje se poziva mađarska vlada, s obzirom na to da se ti ciljevi mogu postići manje ograničavajućim mjerama.

Kad je riječ o pitanju osigurava li Mađarska, na nediskriminirajući način, mogućnost priređivača da ispune preduvjet za ishođenje dozvole za organiziranje internetskih kasino igara (odnosno posjedovanje koncesije za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnog kasina), Sud upućuje na svoju presudu *Unibet*^[13] u kojoj je već utvrdio, u drugačijem kontekstu, nezakonitost mađarskih propisa o pristupu ugovorima o koncesiji za organiziranje internetskih igara na sreću. Sud EU je presudio da ni mađarski propisi o dodjeli koncesija za gospodarsko iskorištavanje tradicionalnih kasina ni oni o organiziranju internetskih kasino igara nisu spojivi s načelom slobodnog pružanja usluga.

Sud EU se bavio pitanjem „divljeg štrajka” i donio presudu u spojenim predmetima **C-195/17, C-197/17 do C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17 do C-286/17 i C-290/17 do C-292/17 Helga Krüsemann i dr./TUIfly GmbH** od 17.4.2018. godine.

„Divlji štrajk” zrakoplovnog osoblja nakon iznenadne objave restrukturiranja nije „izvanredna okolnost” koja omogućuje zračnoj kompaniji da se oslobodi svoje obveze plaćanja naknade štete zbog otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta, te su rizici koji proizlaze iz socijalnih posljedica koje prate te mjere dio su redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika, prema ovoj presudi Suda EU.

[13] Presuda Suda od 22. lipnja 2017., *Unibet International*, (C-49/16, vidjeti i CP 68/17).

Uprava njemačkog zračnog prijevoznika TUIfly 30. rujna 2016. iznenada je obavijestila svoje osoblje o planu restrukturiranja društva. Ta objava dovela je do toga da je, približno tijekom jednog tjedna, zrakoplovno osoblje uzelo bolovanje nakon poziva samih zaposlenika društva. Između 1. i 10. listopada 2016. stopa izostanka zbog korištenja bolovanja, koja uobičajeno iznosi 10 %, dosegla je 89% kada je riječ o osoblju pilotske kabine i 62 % kada je riječ o kabinskom osoblju. Uprava društva TUIfly 7. listopada 2016. navečer obavijestila je svoje zaposlenike da je postignut sporazum s njihovim predstavnicima.

Mnogobrojni letovi društva TUIfly zbog tog su „divljeg štrajka” otkazani ili su kasnili u dolasku tri sata ili više. Međutim, procjenjujući da se radi o „izvanrednim okolnostima” u smislu Uredbe Unije o pravima zrakoplovnih putnika^[14], društvo TUIfly oštećenim je putnicima odbilo isplatiti naknadu štete predviđenu tom Uredbom (odnosno 250, 400 ili 600 eura, ovisno o dužini leta).

Amtsgericht Hannover i Amtsgericht Düsseldorf (općinski sudovi u Hannoveru i u Düsseldorfu, Njemačka), koji oba odlučuju povodom tužbi s ciljem dobivanja tih naknada štete, pitaju Sud je li spontani izostanak značajnog dijela zrakoplovnog osoblja u obliku „divljeg štrajka”, poput onoga o kojem je riječ, obuhvaćen pojmom „izvanredne okolnosti”, na način da bi se zračnog prijevoznika oslobodilo njegove obveze plaćanja naknade štete.

Sud EU je dao negativan odgovor na to pitanje: spontani izostanak značajnog dijela zrakoplovnog osoblja (u obliku „divljeg štrajka”, poput onoga o kojem je riječ), koji je rezultatom iznenadne objave restrukturiranja društva stvarnog zračnog prijevoznika, a do kojeg nije došlo na poziv predstavnika zaposlenika društva, već spontano od samih zaposlenika koji su uzeli bolovanje, nije obuhvaćen pojmom „izvanredne okolnosti” u smislu te odredbe. Sud EU je podsjetio na to da Uredba predviđa dva kumulativna uvjeta da bi se događaj mogao smatrati „izvanrednim okolnostima”: kao prvo, ne smije biti događaj koji je po svojoj naravi ili zbog svojeg uzroka dio redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika i, kao drugo, treba biti izvan njegove stvarne kontrole.

Sama činjenica da jedna uvodna izjava Uredbe navodi da do tih okolnosti može doći osobito u slučaju štrajka ne znači da je štrajk nužno i automatski razlog oslobađanja od obveze plaćanja naknade štete. Nasuprot tomu, treba od slučaja do slučaja ocijeniti jesu li ispunjena dva gore navedena kumulativna uvjeta. Sud EU je ocijenio da ti uvjeti u ovom predmetu nisu ispunjeni.

Naime, kao prvo, restrukturiranja i reorganiziranja društava dio su njihovih uobičajenih mjera upravljanja. Stoga je uobičajeno da su zračni prijevoznici u obavljanju svojih djelatnosti suočeni s neslaganjima, čak i sukobima s članovima svojeg osoblja ili jednog njegova dijela. Prema tome, u situaciji poput one do koje je došlo kod društva TUIfly potkraj rujna/početkom listopada 2016. rizike koji proizlaze iz socijalnih posljedica koje prate te mjere treba smatrati dijelom redovnog obavljanja djelatnosti konkretnog zračnog prijevoznika.

Kao drugo, za „divlji štrajk” o kojem je riječ u ovom predmetu ne treba smatrati da je izvan stvarne kontrole društva TUIfly. Naime, ne samo da je taj „divlji štrajk” rezultat odluke društva TUIfly, već je on, unatoč povišenoj stopi izostanka, prestao nakon dogovora postignutog s predstavnicima radnika 7. listopada 2016. Sud nadalje napominje da činjenica da predmetnu socijalnu akciju treba kvalificirati kao „divlji štrajk” u smislu primjenjivog njemačkog socijalnog zakonodavstva jer je nije službeno pokrenuo sindikat nije važna za ocjenu pojma „izvanredne okolnosti”. Naime, razlikovanje između štrajkova koji

[14] Uredba (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21).

su na temelju primjenjivog nacionalnog prava zakoniti i onih koji to nisu za utvrđivanje toga treba li ih se smatrati „izvanrednim okolnostima” u smislu Uredbe o pravima zrakoplovnih putnika dovelo bi do toga da pravo putnika na naknadu štete ovisi o socijalnom zakonodavstvu svake države članice, čime bi se ugrozili ciljevi te uredbe koji se sastoje u osiguravanju visoke razine zaštite putnika i toga da zračni prijevoznici djeluju sukladno ujednačenim uvjetima na području Unije.

Presudom u predmetu **C-335/17** *Valčeva/Babanarakis* od 31.5.2018.godine Sud EU je cijenio da pojam prava na kontakt s djetetom uključuje pravo na kontakt s djetetom baka i djedova u pogledu njihovih unuka.

Bugarska državljanka Neli Valčeva je baka po majčinoj liniji maloljetnog djeteta rođenog 2002. godine. Nakon što su mu se roditelji razveli dijete uobičajeno boravi u Grčkoj sa svojim ocem, koji je grčki državljanin. Njegova baka želi ishoditi pravo na kontakt s djetetom. Smatrajući da joj je nemoguće održati kvalitetan kontakt s unukom te s obzirom na to da je bezuspješno zahtijevala podršku grčkih tijela, pokrenula je postupak pred bugarskim sudovima kako bi se utvrdio način ostvarivanja prava na kontakt s djetetom između nje i njezina unuka. Zahtijevala je da ga redovito viđa jedan vikend mjesečno i da ga kod sebe ugošćuje dvaput godišnje na dva ili tri tjedna tijekom njegovih praznika.

Bugarski prvostupanjski i žalbeni sudovi odbili su zahtjev zbog nenadležnosti s obrazloženjem da je uredbom Unije (Uredba Bruxelles II.a)^[15] propisana nadležnost sudova države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište (u ovom slučaju riječ je o grčkim sudovima). Odlučujući u posljednjem stupnju, Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) smatra da je, kako bi se utvrdilo koji je sud nadležan, bitno znati primjenjuje li se Uredba Bruxelles II.a na pravo baka i djedova na kontakt s djetetom.

U svojoj presudi Sud EU prije svega zaključuje da pojam „pravo na kontakt s djetetom” u smislu Uredbe Bruxelles II treba tumačiti autonomno. Nakon što je podsjetio da se ta uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, i da se pravo na kontakt s djetetom smatra prioritetom, Sud EU ističe da je zakonodavac Unije odlučio da neće ograničiti broj osoba koje mogu ostvarivati roditeljsku odgovornost ili imati pravo na kontakt s djetetom. Stoga Sud EU smatra da se pojam prava na kontakt s djetetom ne odnosi samo na pravo na kontakt s djetetom roditelja u pogledu njihova djeteta, nego i na pravo drugih osoba s kojima je važno da to dijete ima kontakte, osobito na njegove bake i djedove. Sud EU navodi i da, kako bi se izbjeglo da različiti sudovi donose proturječne odluke i kako bi to bilo u interesu djeteta, isti sud mora odlučiti o pravima na kontakt s djetetom, a to je, u načelu, onaj djetetova uobičajenog boravišta.

Presudom u predmetu **C-673/16** *Relu Adrian Coman i dr./Inspectoratul General pentru Imigrări i dr.* Sud EU je ustanovio da pojam „bračni drug” u smislu odredaba prava Unije o slobodi boravka građana Unije i članova njihove obitelji obuhvaća istospolne bračne drugove. Sud EU smatra da, iako su države članice slobodne dopustiti istospolni brak, odnosno ne dopustiti ga, one ne mogu onemogućavati slobodu boravka građanina Unije odbijajući odobriti njegovu istospolnom bračnom drugu, državljaninu treće zemlje, izvedeno pravo na boravak na njihovu državnom području.

[15] Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133 i ispravak SL 2014., L 46, str. 22).

Relu Adrian Coman, rumunjski državljanin, i Robert Clabourn Hamilton, američki državljanin, zajedno su živjeli četiri godine u Sjedinjenim Američkim Državama prije no što su se 2010. vjenčali u Bruxellesu. U prosincu 2012. R.A. Coman i njegov supružnik zatražili su od rumunjskih tijela da ih obavijeste o postupku i uvjetima pod kojima bi R.C. Hamilton mogao u svojstvu člana obitelji R.A. Comana ostvariti pravo na zakonit boravak u Rumunjskoj u razdoblju duljem od tri mjeseca. Taj se zahtjev temeljio na Direktivi o slobodi kretanja^[16] kojom se bračnom drugu građanina Unije, koji se koristio tom slobodom kretanja, omogućava da se pridruži svojem supružniku u državi članici gdje potonji boravi. U odgovoru na taj zahtjev rumunjska su tijela obavijestila R.A. Comana i R.C. Hamiltona da potonji ima pravo samo na boravak u duljini od tri mjeseca, među ostalim, zato što ga se u Rumunjskoj ne može kvalificirati „bračnim drugom” građanina Unije jer ta država članica ne priznaje istospolne brakove.

R.A. Coman i R.C. Hamilton podnijeli su stoga tužbu pred rumunjskim sudovima radi utvrđenja postojanja diskriminacije na temelju spolne orijentacije u pogledu ostvarivanja prava na slobodno kretanje u Uniji. Postupajući povodom prigovora neustavnosti koji je istaknut u okviru tog spora, Curtea Constituțională (Ustavni sud, Rumunjska) je postavio pitanje Sudu EU da li je R.C. Hamilton obuhvaćen pojmom „bračnog druga” građanina Unije koji se koristio svojom slobodom kretanja i treba li mu se zbog toga odobriti pravo na trajni boravak u Rumunjskoj.

U svojoj presudi Sud EU je prije svega podsjetio da Direktiva o slobodi kretanja uređuje samo uvjete ulaska i boravka građanina Unije u države članice različite od one čiji je državljanin te da ona ne dopušta zasnivanje izvedenog prava boravka u korist državljana treće države koji su članovi obitelji građanina Unije u državi članici čiji je taj građanin Unije državljanin. Dakle, na Direktivi se ne može temeljiti izvedeno pravo na boravak R.C. Hamiltona u državi članici čiji je R.A. Coman državljanin, a to je Rumunjska.

Sud EU međutim podsjeća da se u određenim slučajevima državljanima trećih država, članovima obitelji građanina Unije, koji na temelju odredaba Direktive nemaju izvedeno pravo na boravak u državi članici čiji je taj građanin državljanin, takvo pravo ipak može priznati na temelju članka 21 stavka 1 Ugovora o funkcioniranju Europske unije (odredba koja građanima Unije izravno dodjeljuje temeljno i individualno pravo slobodnog kretanja i boravka na državnom području država članica). Sud dalje navodi da uvjeti za odobravanje tog izvedenog prava na boravak ne smiju biti stroži od onih koji su predviđeni direktivom za odobravanje takvog prava na boravak državljaninu treće države, članu obitelji građanina Unije koji je ostvario svoje pravo na slobodno kretanje nastanjujući se u državi članici različitoj od one čiji je državljanin. Sud utvrđuje da je u okviru Direktive o slobodi kretanja pojam „bračnog druga”, kojim se označava osoba koja je bračnom vezom sjedinjena s drugom osobom, rodno neutralan te stoga može obuhvatiti istospolnog bračnog druga građanina Unije. Sud ipak pojašnjava da je osobni status, koji obuhvaća pravila koja se odnose na brak, područje u nadležnosti država članica te da pravo Unije ne utječe na tu nadležnost, pri čemu su države članice slobodne propisati istospolni brak, odnosno ne propisati ga.

Sud smatra da odbijanje države članice da državljaninu treće države prizna, samo u svrhu odobravanja izvedenog prava na boravak, njegov brak s istospolnim građaninom Unije koji su oni zakonito sklopili u drugoj državi članici može onemogućiti ostvarivanje prava tog građanina na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica. Takav pristup doveo bi do toga da se slo-

[16] Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42 i ispravak SL 2016., L 87, str. 36).

boda kretanja između država članica razlikuje ovisno o odredbama nacionalnog prava koje uređuju istospolni brak.

Obveza države članice da samo u pogledu odobravanja izvedenog prava na boravak državljaninu treće države prizna istospolni brak koji je sklopljen u drugoj državi članici u skladu s njezinim pravom ne utječe na instituciju braka u prvonavedenoj državi članici. Konkretnije, ta obveza ne nalaže toj državi članici obvezu da u svojem nacionalnom pravu propiše instituciju istospolnog braka. Usto, takva obveza priznavanja samo u svrhe odobravanja izvedenog prava na boravak državljaninu treće države ne povrjeđuje nacionalni identitet niti predstavlja prijetnju javnom poretku predmetne države članice. Sud naposljetku podsjeća da se nacionalna mjera koja može biti preprekom ostvarivanju slobodnog kretanja osoba može opravdati samo ako je u skladu s temeljnim pravima zajamčenima Poveljom Europske unije o temeljnim pravima. Budući da je poštovanje privatnog i obiteljskog života temeljno pravo zajamčeno člankom 7 Povelje, Sud navodi da i iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava proizlazi da odnos homoseksualnog para može biti obuhvaćen pojmovima „privatan život” i „obiteljski život” na istoj osnovi kao i odnos heteroseksualnog para koji se nalazi u istoj situaciji.

Presudom u predmetu **C-15/16** *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht/Ewald Baumeister* od 16.6.2018. godine Sud EU je ustanovio da nisu svi podatci sadržani u dosijeu u postupku koji provodi tijelo za financijski nadzor nužno povjerljivi, te da dodatci koji bi mogli biti poslovne tajne načelno gube obilježje tajnosti ako su stari pet ili više godina.

Ewald Baumeister jedan je od ulagatelja kojemu su djelatnosti društva Phoenix Kapitaldienst, osnovanog prema njemačkom pravu i čiji se poslovni model temeljio na prijevarnom piramidalom sustavu, nanijele štetu. Nakon što je protiv društva Phoenix 2005. otvoren stečajni postupak ono je prestalo poslovati i od tada se nalazi u postupku sudske likvidacije. E. Baumeister zatražio je od Bundesanstalta für Finanzdienstleistungsaufsicht (Savezni ured za nadzor financijskih usluga, Njemačka) da mu odobri pristup određenim dokumentima koji se odnose na društvo Phoenix, poput posebnog revizorskog izvješća, izvješća vanjskih revizora, internih dokumenata te izvješća i korespondencije koje je taj ured primao ili sastavljao u okviru svojih nadzornih aktivnosti nad društvom Phoenix. Budući mu je Bundesanstalt odbio odobriti pristup tim dokumentima, E. Baumeister obratio se njemačkim sudovima.

U tim okolnostima Bundesverwaltungsgericht (Savezni upravni sud, Njemačka) od Suda EU zahtijeva da pojasni doseg Direktive o tržištima financijskih instrumenata^[17], prema kojoj su nadležna tijela dužna poštovati poslovnu tajnu i nemaju pravo, osim u taksativno nabrojenim slučajevima iz Direktive, otkriti povjerljive podatke koje su primila.

Sud EU najprije presuđuje da nisu svi podatci koji se odnose na nadzirano društvo i koje je ono dostavilo nadležnom tijelu, kao ni sva očitovanja tog tijela, sadržana u dosijeu u nadzornom postupku koji to tijelo provodi (uključujući njegovu korespondenciju s drugim službama), bezuvjetno povjerljivi podatci na koje se primjenjuje obveza čuvanja poslovne tajne. U tu kategoriju spadaju podatci koji, kao prvo, nisu javni i čije bi otkrivanje, kao drugo, moglo naštetiti interesima onih koji su ih dostavili ili trećim osobama ili pravilnom funkcioniranju sustava nadzora djelovanja investicijskih društava koji je zakonodavac Unije uveo donošenjem Direktive.

[17] Direktiva 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata te o izmjeni direktiva Vijeća 85/611/EEZ i 93/6/EEZ i Direktive 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/22/EEZ (SL 2004., L 145, str. 1) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 4., str. 29).

Sud EU nadalje pojašnjava da podatci koji bi mogli biti poslovne tajne načelno gube obilježje tajnosti ako su stari pet ili više godina. Iznimno, moguće je odstupanje od toga ako strana koja se poziva na tajnost dokaže da su, unatoč starosti, ti podatci i dalje ključni elementi njezina poslovnog položaja ili poslovnih položaja predmetnih trećih osoba. Sud, međutim, primjećuje da takva razmatranja ne vrijede u odnosu na podatke čija bi se povjerljivost mogla opravdati razlozima koji nemaju veze s njihovom važnošću za poslovni položaj predmetnih poduzetnika, poput podataka o metodologijama i strategijama bonitetnog nadzora.

Usto, Sud EU smatra da Direktivom propisana opća zabrana otkrivanja povjerljivih podataka obuhvaća podatke koje prilikom ispitivanja zahtjeva za otkrivanje valja kvalificirati povjerljivima, neovisno o njihovoj kvalifikaciji u trenutku kada ih se dostavilo nadležnim tijelima. Naposljetku, Sud još naglašava da države članice mogu odlučiti proširiti zaštitu od otkrivanja cjelokupnog sadržaja predmeta nadzora nadležnih tijela ili, suprotno tomu, omogućiti pristup podacima koje imaju nadležna tijela, a koji nisu povjerljivi podatci u smislu Direktive. Naime, jedini je cilj Direktive obvezati nadležna tijela da načelno odbiju otkriti povjerljive podatke. U ovom je slučaju na Bundesverwaltungsgerichtu da provjeri jesu li podatci koje ima Bundesanstalt, a čije je otkrivanje E. Baumeister zatražio, obuhvaćeni obvezom čuvanja poslovne tajne koju taj ured mora poštovati na temelju Direktive.